

Рецензия

На дисертационния труд на тема: „Демократизация на политическите системи в Африка“

На Димитър Любомиров Керанов,

Докторант на самостоятелна подготовка в катедра АУПН при факултет МИА на ВСУ „Черноризец Храбър“

От проф. д.н. Владимир Чуков

За присъждането на образователната и научна степен „доктор“,

научно направление „Политически науки“, 3.3, докторска програма „политология“

Рецензията ми е реализирана в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър №292/04.05.2023. Тя ми е възложена съгласно решение на избраните членове на научното жури за провеждане на процедурата по защитата на дисертацията. Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т.5 от допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

I. Биографична информация за дисертанта

Димитър Керанов е роден на 25.12.1990. Той получава своето висше образование, дипломирайки се като бакалавър по политология през 2014 г. и магистър по същата научна специалност през 2019 г., съответно от Свободния университет в Берлин и от университета в Хаген. През 2013 г. осъществява специализация в Дипломатическата академия в Прага. Има активна трудова дейност като търговски супервайзър и мениджър комуникации. Понастоящем е програмен сътрудник в германския филиал на американския Маршал фонд.

Прави добро впечатление присъединяването му към научно-професионални асоциации като Южноафриканската асоциация за политически науки, Намибийското научно общество и Съвета за развитие на научните изследвания в областта на социалните науки в Африка. Това

говори за желанието му да специализира в африканската регионална проблематика. Особено интересно е владенето и ползването на девет чужди езика, сред които е африканс. Докторантът е издал български разговорник на тази рядък език.

II. Данни за дисертацията

Темата, избрана от Димитър Керанов е изключително оригинална и актуална. Докторантът прави задълбочен анализ на процесите на демократизация в един отдалечен от Европа регион, но в същото време тясно свързан с нея чрез политическото, икономическото, социалното и военностратегическото наследство, оставено там от европейските народи. От една страна става въпрос за трудно преудолимото влияние на колонизаторските школи на Западна Европа, но в същото време присъствието на военнополитическата солидарност на страните от бившия социалистически лагер от Източна Европа по времето на Студената война. Безспорно колизията преди повече от половин век между двата бивши военнополитически блока, двете идеологии и модели за национална сигурност върху специфичната националната арена на южноафриканските народите могат да проектират, да щрихират нов модел на сходен по своя характер антагонизъм, но в други региони и с други, осъвременени характеристики. Южноафриканският регион в средата на миналия век е конфликтногенна зона, чийто генезис може да се превърне в парадигма за настоящи и бъдещи колизии в сходни по своята специфика и динамика общества. Силно деидеологизирана настоящата политика на европейските държави след повече от седем десетилетия, националната външна политика на отделните страни-членки на Европейския съюз, както и на основните международни фактори би трябвало да заложат на приемствеността, която е императивна характеристика на всички сполучливи и перспективни двустранни отношения. Идеята е да бъде поддържана политическа стабилност и икономически просперитет.

Дисертационният труд е в обем 281 страници. От структурна гледна точка трудът следва класическа форма за подобен тип изследвания. Състои се от увод, изложение в пет глави, заключение, списък на използваните източници и 12 приложения. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи. Основният текст е в обем 210 страници и включва 27 фигури. Използваната библиография включва 424 литературни източника на български, руски, английски, немски, африканс, португалски и испански език, сред които нормативни актове, монографии, студии, статии, интернет сайтове и други.

Уводът е една от най-важните части във всяко дисертационно начинание. Присъствието на основните структурни реквизите е белег за добро осмисляне и успешна реализация на поставените изследователски задачи. Докторантът чудесно очертава обекта, предмета, изследователския проблем, авторовите тези, целите, задачите, щрихова и задължителните ограничения. Особено голямо значение отдавам на очертаната методология и фиксираните методически инструменти. Авторът на изследването използва количествен, качествен и диахронен анализ. Поставяйки акцент върху добре селектирана първична информация, магистър Керанов прибъгва и до възможностите на контент-, ивент- и блиц-анализа. Мониторингът, кумулиране на първични и вторични данни и обобщенията са задължителни инструменти, които помагат на изследователя задължително да постигне положителни резултати. Докторантът умело комбинира двата класически подхода за подобен тип изследвания, а именно историко-ретроспективния и теоретико-аналитичния, с ясен превес на първия.

В увода Димитър Керанов навлиза и в отделни положения, отнасящи се до демокрацията и демократизацията като съпътстващ я процес. Представя се минималистичното разбиране за демокрация на Шумпетер,

последвано от тези на Дал, след което следва извеждане на по-актуализирана дефиниция, отговаряща на съвременето. В дисертационния труд се отдава предпочитание на индекса на базираната в Гютерсло (ФРГ) фондация Бертелсман (Bertelsmann) за измерване нивото/качеството на демокрация. Там се борави с пет основни критерия за измерването на качеството на демокрацията (т.е. нивото на консолидиране): държавност, политическо участие, върховенство на закона, стабилност на демократичните институции, политическа и социална интеграция. Добавяйки и други критерии за демократизация изследователят умело навлиза в теоретизация на африканска колониална реалност, а оттам и на очертаващите се модели на африкански постколониализъм с всички негови форми на местен авторитаризъм чрез специфичната етнорелигиозна, трибалистична, социална, икономическа и традиционалистко поведенческа култура. В тази част на анализа докторантът съвсем непринудено преминава от компонентите на общата /доминиращо европейска/ теория към вторичната /африканска/ теория.

Първа глава „Демократизацията на Република Южна Африка“ логично разглежда най-голямата и най-значима държава в региона. С изключителни детайли магистър Керанов излага най-новата история на тази държава, започвайки с епохата на европейската колонизация. Акцентът е поставен върху начина на конституиране на режима на апартейд и предизвестения му крах. В същото време авторът много правилно отбелязва, че Южна Африка след 1994 г. не успява да създаде демократичен модел, който да разреши проблемите на страната. Африканският национален конгрес, превърнал се в партия-месия, де факто, е превзел държавата, назначенията са на партиен и приятелски принцип (олигархичен непотизъм). В своите изводи докторантът се базира върху индекси, които характеризират Южна Африка по различни начини – дефектна демокрация,

непълна демокрация и други. Страната се е превърнала в „южноафриканска национално-освободителна автокрация“.

Със същата прецизност и емпирична изчерпателност Димитър Керанов прави във втората глава „Демократизацията в Зимбабве“ чудесен анализ и на съседната страна. Структурно авторът следва същата логика и нормално достига до сходни изводи в обобщаващия параграф, озаглавен „Консолидация на демокрацията“. Той проследява великолепно процесите на превръщането на Роберт Мугабе като личност-месия към неговата формация АНСЗ-ПФ като партия-месия – подобно на АНК в Южна Африка.

Третата глава „Демократизацията на Намибия“ има тъждествена структура, както предходните две. Докторантът доказва много убедително авторитарното естество на настоящия политически режим в страната, преминавайки през сходен колониален етап, борба за независимост и постколониализъм. В страната се институционализира същия управленчески режим, следвайки сходната схема на трансформация, а именно харизматизиран лидер Сам Нойума-партията-месия НОЮЗА - подтискане на всички опоненти – военно-политически авторитаризъм.

Четвърта глава „Демократизацията на Ангола“ и пета глава „Демократизацията на Мозамбик“ се отличават от предходните не толкова по структурата /авторът е запазил същата/, колкото по съдържателната част. Тези две страни се отличават от своите съседи на юг по това, че бившата метрополия е Португалия, която сама по себе си е обект на десетилетни вътрешнополитически пертурбации и военна диктатура /Салазар и Кастану/. Нейният преход към демократизация влияе пряко върху развитието на процесите в колониите. В тези две държави интервенцията на бившият социалистически лагер е много по-активна, достигайки до изпращането през 1975 г. на кубински войски в Ангола. В крайна сметка там се реализира същия авторитарен политически режим, както и в предходните три държави.

Единствено партията-месия е наречена по различен начин, а именно НДОА в Ангола и ФОМ – в Мозамбик и идеологическият /африкански трибалистичен социализъм/ нюанс в учредителните документи на управляващата партия-майка е по-ясно изразен.

III. Научни и научно-приложни приноси. Достоверност на материала

Докторантът посочва пет свои научно-приложни и два научно-практически приноса. Тази част е трябвало внимателно да бъде реорганизирана, тъй като приносите са: „научни“ и „научно-приложни“. Първите са теоретични и те са водещи във всяко едно дисертационно изследване. Приемам първата категория, посочена от Димитър Керанов като „научни“, в която са систематизирани теоретичните моменти. Те могат да бъдат реорганизирани в четири, а именно:

1. Нюансиран колониален подход в петте разгледани страни, като различните метрополии /Великобритания, Холандия, Германия, Португалия/, следвайки своите специфични колонизаторски подходи реализират различни видове политически режими, базирани на расовата сегрегация, икономическата експлоатация и социалното подтисничество.

2. Националноосвободителната борба се води чрез институционализираното дохотомично месианство, а именно лидер и партия-майка.

3. Лидерът и партията се превръщат в причина за неуспеха на бъдещата национална демокрация и процесите на демократизация във всички пет разгледани държави. Местната трибалистична фрагментаризация ерозира императивния национален фундамент като държавообразуващ фактор.

Напълно приемам посочените от автора втора група научно-приложни приноси. Текстът, представен като дисертация е оригинален, изработен от автентично натрупана експертиза и логически подредени структурни ингредиенти.

IV. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Докторантът е събрал огромна библиография. Той е положил големи усилия, за да се запознае с онези източници, които са водещи по темата. Чудесно впечатление прави систематизирането на отделните категории източници, а именно монографии, статии, студии, електронни ресурси и други. Вероятно класификацията е трябвало да бъде по-подробна, с оглед на огромния брой използвани източници. Бих добавил категорията „документи на официални институции“.

V. Автореферат и научни публикации

Авторефератът е написан съгласно законовите изисквания. Той дава много ясно представа за дисертационния труд. Докторантът представя десет публикации, които са на български, руски и английски език. Те са напълно достатъчни за реализирането на наукометрията, изискуема от НАЦИД при вписването на Димитър Керанов в списъка на българските учени в НАЦИД, естествено след успешната защита.

VI. Бележки, критики и препоръки

Считам, че дисертацията би спечелила, ако теоретичната част на увода беше изведена в отделна част. Така тя щеше да бъде много по-релевантна по

отношение на отделните емпирични части. Постепенното преминаване от теория към практика щеше да открие приносните моменти. От друга страна, може би Южна Африка, Намибия и Зимбабве трябваше да бъдат групирани в една, а Ангола и Мозамбик в друга глава. Така изследването щеше да изглежда много по-компактно. Все пак структурата е въпрос на избор на автора и неговия научен ръководител.

VII. Заключение

Дисертационният труд на докторанта Димитър Керанов напълно отговаря на изискванията за придобиване на образователна и научна „доктор“. Текстът засвидетелства доказани и проверени научни познания, осъзната теоретична подготовка, иновативни методологически умения и достатъчна езикова експертиза. Нещо повече, представената дисертационна разработка убеждава за присъствието на сериозен интелектуален потенциал и натрупани изследователския умения, които гарантират успешен завършек на бъдещи научни изследвания. Бих желал да поздравя и доц. д-р Калоян Кирилов Смилков за сполучливо избраната тема и чудесното научно ръководство.

VIII. Оценка на дисертационния труд

Въз основа на всичко написано до този момент, искам ясно да изразя моето положително мнение за дисертацията на Димитър Керанов. В тази връзка бих желал да призова колегите от научното жури единодушно да гласуваме присъждането на образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.3. политически науки, научна специалност „политология“.

20.05.2023

/проф. д.н. Владимир Чуков/

